

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Розвиток просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку
із заїканням засобами логоритмічних вправ

Виконала: здобувач освіти групи СОМ(л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Рудюк Поліна Василівна
Науковий керівник: Горшкова Г. В.
Рецензент: Губарь О. Г.
Нормоконтроль: _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2025 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 83 с., 23 табл., 21 рис., 62 джерела, 5 додатків.

Об'єкт дослідження: просодична сторона мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Предмет дослідження: розвиток просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логоритмічних вправ.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити розвиток просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логоритмічних вправ.

Для вирішення поставлених завдань використано наступні методи дослідження:

- теоретичні (вивчення і аналіз літературних джерел, узагальнення та систематизація);

- емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), використано комплекс методик: «Активно-ігрова діагностика просодичної сторони мовлення дошкільників» Н. Савінової, модифікована методика перцептивної оцінки голосу Т. Осадчої, адаптована методика А. Лопатіної «Логопедична робота з дітьми дошкільного віку».

- статистичні: якісний та кількісний аналіз емпіричних показників.

Однією з складових тяжкого порушення мовлення у дітей із заїканням є порушення його просодичної сторони. Логоритміка виступає одним із ефективних засобів корекції та розвитку мовлення у дітей та спрямована на удосконалення корекційного процесу з подолання заїкання.

ГОЛОС, ЗАЇКАННЯ, ІНТОНАЦІЯ, ЛОГОРИТМІКА, ПРОСОДИЧНА СТОРОНА МОВЛЕННЯ, РИТМ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні реалії життя, фактор війни зумовлює інтенсифікацію труднощів мовленнєвого розвитку дітей, зокрема дітей із заїканням, які вже мають порушення психоневрологічного стану. Це створює підґрунтя для вирішення гострої потреби у здійсненні цілеспрямованої підтримки дітей із заїканням та корекційної роботи з подолання тяжкого порушення мовлення.

Заїкання є одним з найтяжчих порушень мовлення. За даними Міністерства освіти і науки України за останні роки значно збільшилася кількість осіб, що мають порушення психомовленнєвої діяльності, зокрема близько 3 млн людей у світі мають проблему заїкання, 2,5% з яких – діти дошкільного віку [43].

Просодична сторона мовлення нерозривно пов'язана з дослідженням проблеми заїкання. Вона розглядається як сукупність мелодико-інтонаційних засобів спілкування і відіграє важливу роль у здійсненні комунікативної функції мовлення.

У корекційній роботі з подолання заїкання особлива увага надається саме розвитку просодичних компонентів мовлення, задля корекції та усунення порушення мовлення.

Вивченням проблеми заїкання займалися Л. Бегас, А. Кравченко, О. Кривцова, О. Літовченко, Ю. Рібцун, С. Скляр та інші. Логоритміку та просодію досліджували Я. Федорів, Я. Віннікова, Г. Пересадько, Х. Барна, М. Висоцька, О. Боряк та ін.

Оволодіння дітьми дошкільного віку інтонацією, тембром, ритмом та іншими просодичними одиницями мовлення – основа всебічного розвитку дошкільників, а також основна умова засвоєння мовних основ. Зазначене вище зумовило вибір теми роботи «Розвиток просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логоритмічних вправ».

Об'єкт дослідження — просодична сторона мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Предмет дослідження — розвиток просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логоритмічних вправ.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити розвиток просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логоритмічних вправ, розробити та апробувати програму розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логопедичної ритміки.

Завдання дослідження:

1. Схарактеризувати компоненти просодичної сторони мовлення та дослідити розвиток просодичної сторони мовлення в онтогенезі та визначити особливості просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

2. Виокремити особливості просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням та дослідити логоритміку як ефективний засіб корекції просодичної сторони мовлення при заїканні.

3. Дібрати методичний інструментарій дослідження та дослідити стан просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

4. Розробити програму розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами логопедичної ритміки та емпірично перевірити її ефективність.

Методи дослідження:

— теоретичні: вивчення, аналіз, узагальнення, систематизація наукової літератури;

— емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етап); комплекс методик, які забезпечили діагностику особливостей просодичної сторони мовлення: «Активно-ігрова діагностика просодичної сторони мовлення дошкільників» Н. Савінової,

модифікована методика перцептивної оцінки голосу Т. Осадчої, адаптована методика А. Лопатіної «Логопедична робота з дітьми дошкільного віку».

– статистичні: кількісна та якісна обробка емпіричних показників.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

1. Вчення про корекцію порушень мовленнєвого розвитку у дітей із заїканням (Г. Гутцман, А. Лібман, Г. Неткачев, Е. Фрешельс, С. Шевченко та ін.);

2. Вчення про розвиток просодичної сторони мовлення (Я. Віннікова, Х. Барна, М. Висоцька, М. Кватеркевич, Дж. А. Слобода та ін.);

3. Вчення про ритмічне виховання (Е. Жак-Далькроз, О. Пашковська, С. Плошко та ін.).

Дослідження проводилось на базі закладів дошкільної освіти: ясла-садок комбінованого типу №121 «Космос» Запорізької міської ради, ясла-садок комбінованого типу №189 «Ромашка» Запорізької міської ради.

Апробація результатів дослідження відбулась на Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта сьогодення: життєтворчість як основа національного відродження та єдності» до 30 – річчя заснування наукової школи педагогіки та психології життєтворчості особистості та 75 – річчя з дня народження Івана Гнатовича Єрмакова та 100 – річчя з дня народження Лідії Василівни Сохань (Запоріжжя 17 жовтня 2024р.)

Рудюк П. Логоритміка як ефективний засіб корекції просодичної сторони мовлення при заїканні.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що схарактеризовано компоненти просодичної сторони мовлення, досліджено розвиток просодичної сторони мовлення в онтогенезі, визначенні особливостей просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із унормованим розвитком та у дітей старшого дошкільного віку заїканням.

Практичне значення роботи полягає у тому, що дібрано діагностичний інструментарій дослідження стану розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку заїканням; розроблено та експериментально

апробовано програму розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами логопедичної ритміки. Результати, отримані у ході дослідження, можуть бути використані під час вивчення специфіки роботи з дітьми із заїканням студентами, корекційними педагогами, вчителями, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний обсяг роботи викладено на 58 сторінках, загальний обсяг дослідження складає 83 сторінки. Дослідження містить 23 таблиці, 21 рисунок.

ВИСНОВКИ

Теоретичне вивчення проблеми розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логоритмічних вправ та результати емпіричного дослідження дозволили сформулювати ряд висновків.

1. У ході вивчення теоретичних джерел було схарактеризовано сутність та зміст компонентів просодичної сторони мовлення, досліджено розвиток просодичної сторони мовлення в онтогенезі та встановлено, що просодична організація мовлення є однією з умов гармонійного мовленнєвого розвитку дитини. Визначено, що емоційні просодичні властивості значною мірою знаходяться поза контролем мовця. Підсумовано, що просодія є ознакою усного мовлення, притаманна кожній мові; вона є індикатором психічного і фізіологічного стану людини. Основною частиною просодії є інтонація, також виокремлюють такі важливі просодичні компоненти мовлення як темп та ритм.

Визначено, що діти старшого дошкільного віку із заїканням мають певні особливості просодичної сторони мовлення. Заїкання – тяжке порушення мовлення, яке супроводжується розладами просодичної сфери. Описано неврологічну картину заїкання, його причини та визначено, що проблема заїкання ще остаточно не досліджена.

2. Виокремлено особливості просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням: порушення просодії мовлення при заїканні – акценту, інтонації, темпу і ритму мовлення, тембру голосу можуть залежати від можливостей дитини сприймати та виражати просодичні явища. Вони можуть бути ізольованими, чи виникати у сукупності з порушеннями на інших рівнях організації мовної системи. Описано причини диспросодії.

Досліджено логоритміку як ефективний засіб корекції просодичної сторони мовлення при заїканні. Цей підхід використовує принцип гармонізації роботи мовленнєвого і моторного апаратів, що допомагає корекції мовлення, зокрема його просодичної організації. Основними аспектами впливу логоритміки є: нормалізація темпу і ритму мовлення, що є важливим для подолання спазмів та вироблення плавності рухів і мовлення; розвиток координації – синхронізації рухів і мовлення, що дозволяє контролювати та стабілізувати нервову систему; формування нових мовленнєвих навичок за допомогою музики. У підсумку регулярні заняття з логоритміки допомагають знизити частоту і тяжкість заїкання, покращити плавність мовлення, підвищити впевненість у спілкуванні.

3. Дібрано методичний інструментарій дослідження: «Активно-ігрова діагностика просодичної сторони мовлення дошкільників» Н. Савінової, модифікована методика перцептивної оцінки голосу Т. Осадчої, адаптована методика А. Лопатіної «Логопедична робота з дітьми дошкільного віку».

Досліджено стан просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням: проведено педагогічний експеримент, що складався з трьох (констатувальний, формувальний, контрольний) етапів.

Дослідження проводилось на базі закладів дошкільної освіти: ясла-садок комбінованого типу №121 «Космос» Запорізької міської ради, ясла-садок комбінованого типу №189 «Ромашка» Запорізької міської ради. У дослідженні взяли участь дві групи: експериментальна та контрольна, по 4 дитини в кожній групі. На констатувальному етапі експерименту була проведена діагностика розвитку просодичної сторони мовлення у більшості дітей в обох групах було констатовано низький та середній рівні розвитку просодичних характеристик.

4. Розроблено програму розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логопедичної ритміки «ЛогоРитм», що є реалізацією концепції терапевтичного впливу логоритміки

на розвиток мовлення у дітей із заїканням. Вісім занять за цією програмою проводилися протягом чотирьох тижнів.

Емпірично перевірено ефективність розробленої програми. У ході повторної діагностики на контрольному етапі було виявлено позитивну динаміку результатів експериментальної групи: підвищилась кількість дітей з достатнім і середнім рівнями, з'явилися діти з високим рівнем, а дітей з низьким рівнем не виявлено. При тому, що в контрольній групі змін в результатах дітей не відбулося.

Таким чином, нами було доведено ефективність використання програми розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами логопедичної ритміки «ЛогоРитм».

Отже, можна стверджувати, що мета магістерської роботи досягнута та завдання дослідження виконані. Перспективи подальшої роботи над темою передбачають вдосконалення використання засобів логоритміки для розвитку просодичної сторони мовлення дітей із заїканням.